

Synen på polygami splittrar sydafrikanerna

I sydafrikansk lag erkänns den gamla traditionen månggifte jämsides med den västerländska synen att ett äktenskap ingås mellan två personer. Att landets president är polygamist har väckt stor uppmärksamhet, en uppmärksamhet som kanske eldas på av hans motståndare inom regeringspartiet.

DEBATTEN KRING POLYGAMI, som blossade upp i Sydafrika efter nyheten om president Jacob Zumas femte äktenskap, var fortfarande i full gång när nyheten om hans tjugonde barn exploderade i media. Barnet föddes i oktober i fjol av Sonono Khoza, dotter till Irvin Khoza, chef för det sydafrikanska fotbollförbundet och gammal vän till Zuma.

Efter att ha ingått sitt senaste äktenskap sade Zuma i pressen att många andra politiker är otrogna och har älskarinnor och illegitima barn. Dessa göms undan för att upprätthålla skenet av att männen är monogama. Zuma väljer istället att öppet gifta sig med dem.

– Jag föredrar att vara öppen. Jag älskar mina fruar och jag är stolt över mina barn.

Kort därefter visar det sig att han haft en affär med en kvinna som han varken är gift eller förlovad med. Hans parti ANC menade att presidenten har rätt till ett privatliv.

– Presidenten har inte gjort något fel. Det är inget skamligt att två vuxna har ett förhållande. Zuma har inte begått något brott eller agerat mot konstitutionen.

Zuma själv sade efter ett par dagars tystnad att han tagit ansvar för barnet genom att ha betalat traditionellt skadestånd, inhlawulo, och reste därefter bort ett par dagar för att slippa mediehysterin.

MEN SYDAFRIKA LÄT SIG INTE NÖJAS med det. Reaktionen från alla håll var överväldigande upprörda och besvikna.

Helen Zille, ledare för oppositionspartiet *Democratic Alliance*, och premiärminister i den enda provins i Sydafrika som ANC förlorat till oppositionen, blev varnad att inte lägga sig i den här debatten, men kunde inte låta bli.

– Ingen kultur, polygam eller inte, försvarar att man bedrar

sina fruar. Zuma försvagar kampen mot hiv och aids. Hans beteende motsäger regeringens kampanj mot många partner och oskyddat sex.

Den åsikten delades ganska brett. Efter en vecka tvingades ANC göra en kovändning och sade nu att de lyssnat på kritiken och att den plågsamma erfarenheten har lärt partiet många värdefulla läxor. Zuma bad också om ursäkt.

– Jag ångrar djupt den smärta jag tillfogat min familj, ANC, alliansen och sydafrikaner i allmänhet.

Detta uttalande kom efter påtryckningar från personer i ANC:s ledning som hotat att kritisera Zumas beteende offentligt.

HISTORIEN RIVER UPP MINNEN från 2006 då Jacob Zuma anklagades för våldtäkt. Pinsamma detaljer och uttalanden kring Zumas erkännande att han inte använt kondom under oskyddat samlag med en hivpositiv kvinna diskuterades livligt i pressen, både i Sydafrika och internationellt.

– Jag vill medger att jag gjorde fel när jag hade oskyddat sex. Jag borde ha vetat bättre. Och jag skulle ha handlat med större försiktighet och mer ansvarsfullt. För detta ber jag villkorslöst om ursäkt till nationen, sade Zuma den gången.

Men uppenbarligen fortsatte han med oskyddat utomäktenskapligt sex, vilket rimmar illa med regeringens och ANC:s riktlinjer och kampanjer mot hiv och aids. Få röster bland dem som syns i media försvarade presidentens agerande.

ANC:s kvinnoförbund är en aktör som stött Zuma. Deras enda kommentar var att det är orätt att ha en utomäktenskaplig affär.

– Men många män har ju det ändå, sade vice ordföranden Nosipho Dorothy Ntwanambi.

Milton Mbhele, 44-årig entreprenör gifte sig nyligen med fyra kvinnor på samma dag, enligt honom själv för att det blir billigare med ett bröllop än fyra. Han sparar nu till fyra separata bröllopsresor. Sedan tidigare har han elva barn och en hustru. Hon fick en guldlocka i samband med det nya bröllopet.

Foto: Jackie Clausen

Enligt traditionell rätt kan vi inte göra något om den första hustrun går med på saken och allt diskuteras med henne.

NÅGRA ANSER ATT PRESIDENTEN HAR RÄTT till ett privatliv och att man inte ska diskutera äldre människors sexliv. Phat-kile Holomisa, ordföranden för *Congress of Traditional Leaders in South Africa*, anser att Zuma helt enkelt betett sig som en traditionell afrikansk man och att skandalen härrör från dem som vill upprätthålla det koloniala arvet.

– Respekten för de äldre och för auktoriteter är bortblåst. Vem som helst kan nu skriva eller teckna obsceniteter om presidenten.

Efter Zumas våldtäktsrättegång ritade den kände serietecknaren Zapiro alltid ett duschmunstycke monterat på Zumas huvud. När han valdes till president svävade det en bit ovanför huvudet under en period. Nu är dock duschen, i jätteformat, fast förankrad vid skallen igen och Zapiro har tagit tillfället i akt att rita en rad mer eller mindre obscena teckningar kring skandalen.

Sue Goldstein på Soul City, ett institut som arbetar med

informationskampanjer kring hiv och aids, är besviken på Jacob Zuma.

– Ungdomar gör inte som vi säger utan som vi gör. Att arbeta i ett samhälle där det här beteendet förekommer bland högt uppsatta politiker är inte lätt. I England diskuteras nu om en fotbollstränare ska avgå för att han haft en utomäktenskaplig affär. En fotbollstränare! I Sydafrika betar sig presidenten på ett sätt som strider mot partiets och regeringens visioner och riktlinjer, och inget händer.

Sue tycker att det är problematiskt att en av de starkaste kritikerna är Helen Zille.

— **HON KAN AVFÄRDAS SOM VIT** medelklass. Men många svarta kvinnor säger nu att detta inte är vår kultur, och hur ska vi kunna uppfostra våra barn i en miljö där detta är okej?

Charmaine Dlamini är svart radiopratare och DJ i Soweto. Hon har tagit upp frågan i sitt program och hört många åsikter om affärerna. En del tycker att presidenten har rätt till ett privatliv, men de flesta tycker att han saknar moral. Charmaine håller med dem som tycker att Jacob Zuma gjort fel.

– Jag har valt att jobba med underhållning. Det innebär att jag inte kan bete mig hur som helst, jag har vissa riktlinjer att följa. Jacob Zuma har själv valt att bli politiker och kandidera till presidentposten, så han borde bete sig ansvarsfullt.

VISSA SOM CHARMAINE TALAT MED håller med ANC:s ungdomsförbund om att Zuma är en fadersfigur, vars sexliv inte bör diskuteras. Charmaine tycker att det är fel.

– Våra problem med hiv och aids i det här landet beror till stor del på att det är tabu att tala om sex. Självklart påverkar presidentens beteende hur ungdomar agerar. Folk tror att det är okej att ha flera partner och sen ta en dusch. Kulturen kan jag förstå, visst, har han råd med flera fruar är det okej. Men ett utomäktenskapligt barn med en väns dotter? I våldtäktsrättegången framkom att han hade sex med en annan väns dotter, dessutom utan kondom trots att han vet att hon har hiv. Att han är vår president är pinsamt. Personligen tycker jag att karln är motbjudande.

Charmaine är en modern stadsbo och yrkeskvinna med utrymme att själv välja hur hon vill leva. Men vad tycker de som lever i den tradition som alla hänvisar till?

Treatment Action Campaign, TAC, rapporterar om kvinnor från byar i KwaZulu Natal som pressas till att ingå polygama äktenskap. En kvinna från Ilembe, som gifte sig som oskuld, lever nu med hiv. På ett seminarium med TAC berättar hon om svårigheten att prata med de andra fruarna i samma äktenskap

Två rättssystem skapar konflikter

Lagen om traditionella äktenskap från 1998 tillåter polygyni (flera hustrur) och traditionella äktenskap om det ingår i en persons kultur. Den som redan är gift enligt civillagen kan inte ingå ett traditionellt äktenskap och vice versa. Man kan alltså inte vara gift enligt båda rättssystemen utan måste välja.

Enligt civillagen är bigami otillåtet. Den som gift sig enligt civillagen och sedan vill ta en andra hustru måste alltså först skilja sig och sedan äkta fruarna enligt traditionell rätt.

Dock är det inte ovanligt folk blandar rättsliga system vilket kan skapa stora problem med arvskiftet bland annat. Om en man registrerat någon fru enligt traditionen och en annan enligt civillagen

om att de måste testa sig. Mannen arbetar i stan och går inte heller att prata med. För henne representerar Jacob Zuma en kultur som innebär fortsatta svårigheter för landsbygdskvinnor som är motståndare till polygami.

Men få bedömare tror på allvar att skandalen kan leda till att Zuma fälls. Stephen Friedman, politisk analytiker på centret för demokratistudier, anser att detta är helt irrelevant politiskt sett.

– Zuma har gjort det helt klart att han är en polygamist som inte har några problem med utomäktenskapligt sex, han sa till och med i våldtäktsrättegången att han ansåg att det krävdes av honom att han skulle ha sex med kvinnan. Så jag förstår inte hur detta har kunnat bli en nationell skandal.

FRIEDMAN TROR ATT MEDIA BLÅSER upp historien för att hämnas på Zuma för att han kommit undan med så mycket tidigare, som en korrupsionsrättegång till exempel.

Det andra som händer är att ANC är splittrat av en stor konflikt som gör det omöjligt för partiet att stödja eller förkasta presidenten just nu.

– Många av dem som stödde honom gjorde det bara för att han sågs som den ende som kunde utmana Thabo Mbeki och inte för att de egentligen gillar honom. Nu har de en möjlighet att komma åt honom. Det enda vi kan lära oss av detta är att ANC är djupt splittrat, och det visste vi redan.

VIKTORIA OLAUSSON
East London

så är det den som hinner först till folkbokföringen med sina papper som tar hem arvet vid mannens frånfalle. En oregistrerad hustru kan bli helt utan arv.

Om en man vill ta ytterligare hustrur måste tidigare makor godkänna detta. I praktiken har hon eller de ofta små möjligheter att hindra mannen från att gifta sig med fler kvinnor.

År 2008 registrerades 186 500 äktenskap enligt civillagen och 16 000 enligt traditionell rätt. Uppgifter om hur många av dessa som var månggifte saknas. Antalet traditionella äktenskap ser ut att öka något. Då lagen är relativt ny kan de ökande siffrorna bero på att folk oftare registrerar sina traditionella äktenskap snarare än att fler sådana ingås.